

haska pa ni nobenega. Naj torej sami poskusijo, in pričali se bodo ter zaporedoma povsodi globoko orali, koder kaže. Globoko oranje daje nam mnogo poročstva za prospevanje vseh pridelkov, bodi leto sušno ali mokrotno. Vsak kmetovalec naj bi torej tako globoko oral kakor dopuščajo svojstva njegovih njiv.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

127.

Širjenje rimskega sadja. Sadjarstvo v poznejših časih.

Kedar so začeli Rimci svoje gospodstvo preko Alp prenašati, začeli so tudi vse pridobitve svojega kulturnega dela v srce Evrope vlivati. Rimci so raznesli in zasadili trsje po ugodnih krajih, in so učili ljudi, kako se vino prideluje. Na tem potu je spremljalo trto cela vrsta žlahtnega sadja. Prva zemlja, ki je dobila najlepše darove z Italije, bila je Galija, današnja Francoska. Kar je nekdanja Grška Italiji, to je sedaj postala Italija Galiji. Razen hrušk in jabolk, kakor se sodi, Galija ni imela drugega boljšega sadja, dokler ni prišla v dotiko z Italijo. In sedaj se je razširilo rimsko sadje brzo po Galiji, in se je tu bolje požlahnilo. Omenja nam uže Kolumela, da so breskve v Galiji najboljše, kar jih je. Tudi pozneje je Francoska najlepše in najžlahtnejše vrste breskev vzgajala. Mnogo francosko sadje se zлага po opisu z onim, ki ga Plinij v Italiji omenja.

Rimski vpliv je segel z Galije na Angleško, in uže Tacit spominja, da zemlja in podnebje v Britaniji ugaja vsakej vrsti sadja, razen trsju in oljiki. Žlahtne črešnje, ki jih je Lukul v Rim prinesel, dospele so 120 let pozneje uže v Britanijo, pa tudi jabolka, kakor se zdi, prinesli so Rimci na Angleško. Kedar so Rimci prišli v današnje nemške kraje, našli so uže pri tamošnjih stanovnikih sadje, ali bilo je pred kot ne drobno, kajti Tacit ga ne hvali. Sodeč po nemških imenih, gotovo so Nemci uže davno jabolko poznavali, dočim so črešnje, breskve, hruške in slive od Rimcev prejeli. Pod rimskim gospodstvom se je tu vse bolje širilo in razvijalo sadjarstvo, in najstarejši nemški zakoni uže vsi navajajo kazni proti poškodovanju sadnih dreves. Tudi po naših krajih je rimsko gospodstvo uvelo razno sadje.

Med tem ko je rimsko gospodstvo s svojim veličanstvom in sijajem obsevalo malone vso Evropo, zavlekel se mu je uže v srce črv, ki ga je čimdalje razjedal. Veličanstveno deblo rimske kulture se je začelo sušiti in pojedine veje polagama odpadati. V to so navalila še divja krdela v Evropo, začela preganjati mirna poljedelska plemena, in ta burja in to gibanje je shrhalo

rimsko moč. Zginila je rimska slava, rimska država kakor da jo je kdo čez noč s sveta zvel, ali plodov rimske kulture ni moglo niti barbarstvo več uničiti. Seme te kulture je palo v dobro prst ter je tu skrivaj klilo, dokler je dobilo božje svetlobe, da se razvije v nova debla. V tem tožnem času je posijalo človečanstvu solnce zopet z vzhoda. Z onih istih krajev, s katerih je pred stotinami let prišla prva kultura v Evropo, posijali so vnovič žarki rešitve. Iz semitskega naroda je prišel Zveličar sveta, čegar nauk je obličje zemlji spremenil. Rimsko gospodstvo je z seljaka in pastirja napravilo pravega roba, a krščanstvo je vzdignilo siromaka in seljaka na človeško dostojanstvo. V blagotvornem tem delovanju je sprejela nova vera ostanke rimske kulture kot svojo dedščino in jo čuvala in nje govala kot svetinjo. Dokler je zunaj bučalo barbarstvo, za toliko časa se je znanost skrila v samostansko izbico, in tudi vse veje gospodarstva so se stisnile ob samostansko zidovje. Samostanci so sami zavihali rokave, polje orali, trs vzgajali, sadunosnike zasajali in divjake cepili. Samostani so bili često edina učilnica, kjer se je mogel narod poučiti v boljšem in naprednejšem gospodarstvu. Najlepše sadno drevje je raslo pri samostanih, in mnogo plemenito sadje ima še dandanes samostansko ali cerkveno ime.

Tudi na Švedsko so prinesli samostanci raznega sadja, in še dolgo pozneje so ostali samostani glavni uzor sadjarstvu. Tako je glasoviti samostan Chartreu pri Parizu učinil za sadjarstvo več, kakor bodisi kdorkoli na svetu. S samostanskega zidovja se je razširilo sadjarstvo po vsej zemlji, in tako je žlahtno sadno drevje začelo cvesti in roditi tudi po kraljevskih, plemiških in kmečkih vrtovih. Ljubitelji in varuhi sadjarstva so se jeli množiti, in med njimi moramo kot najzaslužnejšega omeniti Karola Silnega. Ž njegovih gospodarstvenih spisov vidimo, koliko se je za sadjarstvo trudil, koliko dreves je dal zasaditi in vzgojiti. In njegov izgled je mnogo vplival. Naposled moramo omeniti tudi križarskih vojsk, ki so Evropo z vzhodom v dotiko spravile. Z Azije so takrat prinesli mnogo žlahtnega sadja, kakor nam to pričajo sama imena nekaterega sadja.

Za požlahtnenje in razširjanje sadja se je učinilo v novem veku največ v Francoskej. S Francoske imamo svoje najlepše sadje, in tudi danes še je Francoska v tem prva na svetu. Z gore omenjenega samostana in z montreuilskih vrtov se je razširilo najfinejše sadje po vsej Evropi. Ljudevit XIV. je naročil svojim poslanikom, da pokupijo po Evropi najboljše sadje in pošljejo na Francosko. Skrb za to sadje je poveril glasovitim samostancem. Vrtnarji kralja Ljudevita XIV. so vzdignili sadjarstvo do prave znanosti, in napisali so uprav klasiških del o sadjarstvu. Francoska se je osobito odlikovala s požlahtnenjem hrušk, in zato je vzgojila največ in najlepših vrst, katere so se po vsej Evropi udomačile pod francoskimi imeni. Razen Francoske je tudi Nizozemska veliko storila za vzgoj sadjarstva, a temu je največ šlo na roke blago podnebje in plodna zemlja. Tu so se razvile premnoge vrste jabolk in hrušk, češenj

in breskev, marelic in sliv, pa drugega sadja. Pa tudi v Nemški in v Avstriji se je vzdignilo sadjarstvo v zadnjih dveh stoletjih tako, da mnogi kraji imajo od sadjarstva lepih prihodkov.

(Dalje nasl.)

Trgovinska in obrtniška zbornica.

(Dalje.)

VII. Gospod zbornični svetnik Filip Zupančič poroča, da se je trgovska in obrtniška zbornica v Gradcu obrnila do zbornice z dopisom, v katerem omenja, da je c. kr. trgovsko ministerstvo pričelo razpravljati z ogrsko vlado o načrtu zakona, po katerem naj bi uradni merosodni štampelj jedne državne polovice imel v ozemlju druge državne polovice jednako veljavo.

Te razprave zasnovale so se pred letom dni, danes ne ve še nihče, bode li Ogrska volje, kreniti na pot prijateljskega sosednega občevanja, ter to storiti, kar izvršuje inozemstvo brez vsakega protislovja, brez vsakega premislika že od zdavnaj, ali pa bode li vstrajala na svojem trdovratnem avitskem stališču.

To negotovost je težko prenašati. Graške zbornice okoliš zanima se zvedeti, kdaj in kako se bodo končale razprave, z Ogrsko pričete. Živahno občuje z Ogrsko in Hrvatsko in zaradi tega utegne biti prisiljen, podvreči se ogrskemu merosodnemu štampelju ter plačevati včasih občutno visoke kazni.

Vsled tega obrnila se je graška zbornica do trgovskega ministerstva s prošnjo, naj bi skrbelo, da se s temi razpravami podviza in skrbi za njih dovoljen uspeh, da se odstrani stališče Ogrske, ki le ovira urejeno občevanje.

Utegne li c. kr. ministerstvo izprevideti iz razprav, da ogrska vlada ni volje nehati od svojega posebnega stališča in priznati avstrijski merosodni štampelj, prosila je graška zbornica, da v interesu prebivalstva potem nastopi jedino pravo pot, namreč da ravno tako odmeri, kakor Ogrska nam meri, da proglasi ogrski merosodni štampelj za neveljavnega v Cislitaviji, in da ravno tako, kakor je to storil ogrski prometni minister v svojem razpisu od 14. aprila t. l., prisili železnice, da ne sprejmejo nobene, bodisi prazne ali napolnjene posode, z ogrskim merosodnim štampeljem. Zbornica graška vabi zbornico, da podpira nje korak pri vladi, ako se sicer to sklada z interesi njenega okoliša. Morda se posreči z druženim močem izposlovati ugoden preobrat, da se doseže pravilno občevanje s sosedom. — ako pa ne, vsaj se bode odstranila fikcija, kot da bi si bili obe polovici države druga proti drugi več, nego inozemstvo proti inozemstvu.

Ker so razmere Kranjske jednake razmeram sosednjega zborničnega okoliša graškega Ogrski nasproti ter je tudi v interesu prometa, da se ta stvar pravično uredi, zato si tudi odsek šteje v dolžnost, toplo pripo-

ročati naslednji nasvet: „Slavna zbornica naj prošnjo posestrime zbornice podpira pri visokem c. kr. trgovinskem ministerstvu.“ — Predlog se je sprejel.

VIII. Gosp. zbornični svetnik Filip Zupančič poroča, da se je trgovinska in obrtniška zbornica obrnila do visocega c. kr. pravosodnjega ministerstva s prošnjo, da bi se premenil konkurzni red. Poslala je to prošnjo tudi naši zbornici, da jo podpira. Premembe, katere želi omenjena zbornica, tičejo se naslednjega:

1. Ves konkurzni imetek realizuje se koj po otvoritvi konkurza potom sumarične, oziroma realne izvršbe, ki jo je pričeti uradno;

2. Opusti se postaviti upravnika konkurznega imetka;

3. Konkurzna pasiva likviduje se in skupilo od imetka porazdeli sodišče v dosedanjih oblikah sodne porazdelitve premičnega ali realno eksekucijskega skupila.

Meja za uporabo tega skrajšanega konkurznega postopanja mogla bi se ustanoviti pri 25 000 gld., tako da bi konkurzni imetki izpod 25.000 gld. bili podvrženi temu skrajšanemu postopanju.

Velike gospodarske koristi, ki jih je pričakovati od takega zljajšanja konkurznega postopanja, ni jih treba pobliže osvetljevati; s tem bi dosegli, da bi se bistveno okrepil personalni kredit, na kateri se pač danes z večine opira promet.

Odsek se sklada z nasvetovanimi premembami, ker bi se s tem skrajšalo postopanje pri malih konkurzi in tedaj konkurzna razprava tudi ne prouzročila toliko troškov, kakor doslej navadno. Vsled tega nasvetuje: „Slavna zbornica naj podpira prošnjo trgovske in obrtniške zbornice v Lincu pri visokem c. kr. pravosodnjem ministerstvu.“ — Predlog se je sprejel.

IX. Gosp. zbornični predsednik Vaso Petričič poroča o naslednjem dopisu c. kr. poštnega nadkomisarja za Kranjsko:

„Dostavljanje pisem v Ljubljani ima to slabo stran, da se pisma, ki sem prispevajo s poštnim vlakom števil. 7 in 10, raznašajo skupno iz poštnega urada še-le ob 4. uri popoldne ter da jih adresati na tak način, osobito oni, ki stanujó dalje, dobivajo precej pozno; dalje, da se pisma, dohajajoča v Ljubljano z gorenjskim vlakom števil. 1715 (prihod v Ljubljano ob 4. uri 51 minut popoldne) in pošto iz Lukovice (prihod v Ljubljano ob 4. uri 40 min. popoldne,) naposled z brzovlakom števil. 4, morjo šele drugi dan raznašati.

Ako že pisem, ki prihajajo z brzovlakom v Ljubljano, ni lahko mogoče dostaviti istega dne z ozirom na večerno uró, osobito po zimi, to je zelo neprilichno, da se pisma od omenjenega gorenjskega vlaka in od lukoviške pošte, četudi pridejo v Ljubljano proti 5. uri popoldne, dostavljajo še le drugi dan, kakor tudi je še neprilichneje, da pisma od dunajskega poštnega vlaka (prihod v Ljubljano od 1. uri 9 minut opoldne) šele po 4. uri popoldne pismonosci zajedno s pismi od tržaškega poštnega vlaka (prihod v Ljubljano ob 3. uri